

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Δομή της Νέας Ελληνικής Γλώσσας: Λεξιλογικά ζητήματα

Ενότητα 6#: Φρασεολογισμοί (phraseology, multi-word units)

Διδάσκουσα: Βιβή Θώμου
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα ***Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα*** (***Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece***)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φρασεολογισμοί / περιφράσεις (phraseology)

περιορισμένες (στη χρήση)

δεσμευμένες (στη σύνταξη και σημασία)

με τυποποιημένη, καθιερωμένη (institutionalized)
χρήση

πολυλεκτικές μονάδες (multi-word units) της γλώσσας

Πάρε τηλέφωνο τον Νίκο

Βγήκε έξω να πάρει αέρα.

Αν φοβάμαι, λέει!

Φάσμα πολυλεκτικών μονάδων με το ίδιο ρήμα

Αδέσμευτη φράση (free phrase)	Λεξι(λογι)κή σύναψη (collocation)	Στερεότυπη φράση (idiom)
παίρνω το εισιτήριο από κάπου/κάποιον	παίρνω θάρρος, δύναμη, παράδειγμα από παίρνω απόφαση να παίρνω έναν υπνάκο	παίρνω δρόμο από παίρνω πόδι από
δίνω το βιβλίο σε κάποιον	δίνω θάρρος, δύναμη σε δίνω προσοχή, σχήμα σε δίνω εξετάσεις σε	δίνω τα παπούτσια στο χέρι
βάζω το μπουκάλι κάπου	βάζω υπογραφή σε βάζω στοίχημα να βάζω τα κλάματα, τα γέλια, τις φωνές	βάζω νερό στο κρασί μου
τραβάω τη βάρκα από κάπου	τραβάω βάσανα, στενοχώριες τραβάω φωτογραφία	τραβάω κουπί τραβάω το δρόμο μου

Κριτήρια

A. Βαθμός σημασιολογικής δέσμευσης (Mel'čuk 1998)

Αδιαφανείς πολυλεκτικές μονάδες (idioms)

είμαι έξω φρενών, κοιμάμαι όρθιος, το βλέπω πολύ χλωμό, δουλειά της αρκούδας, παρά τρίχα, την έβαψα, τη βρίσκω

Ημιδιαφανείς πολυλεκτικές μονάδες (lexical collocations)

ασκώ ένα επάγγελμα, βάζω ασκήσεις για το σπίτι, βάζω τόνο, έχω δίκιο, κάνω τη χάρη, βγάζω εισιτήριο, με τις ώρες, με την ησυχία σου, έχω προτεραιότητα

Διαφανείς πολυλεκτικές μονάδες (transparent)

η καρδιά μου χτυπάει σαν τρελή, κάθομαι σπίτι, ο πυρετός ανεβαίνει, ο καιρός φτιάχνει, έλα λίγο, μισό λεπτό, για καλή μου τύχη, είμαι οικονομικά ανεξάρτητος

Κριτήρια

B. Πραγματολογική δέσμευση (pragmatic function/ meaning)

συγκεκριμένη επικοινωνιακή λειτουργία ή
σε συγκεκριμένες κοινωνικές περιστάσεις
(speech formulae, routine formulae):

Να είμαστε καλά. Άντε, και του χρόνου!

Πού να στα λέω, βρε Μαρία! Πρέπει να φύγω τώρα.

*Είδες το καινούριο αυτοκίνητο του Γιώργου. Άλλο
πρά(γ)μα!*

Κριτήρια

Γ. Βαθμός στερεοτυπίας (fixedness)

*όπου ακούς πολλά κεράσια κράτα και μικρό καλάθι
απ' έξω (κι ανακατωτά)*

**ανακατωτά και απ' έξω*

*Είναι και [η Μαρία/το παιδί/η γιορτή/η γιαγιά/η εργασία ...]
στη μέση*

Είναι και [ουσιαστικό] στη μέση

Έχει [λιακάδα, κρύο, ζέστη, παγωνιά]

Έχει [καιρό]

Δυσκολίες στην εκμάθηση πολυλεκτικών λεξικών μονάδων

-εξαιτίας της σημασίας τους που δεν προκύπτει απαραίτητα από τις σημασίες των επιμέρους συστατικών:

κλείνω τα 13, δε βλέπω την ώρα να κάνω κάτι

-εξαιτίας ιδιαιτεροτήτων στη σύνταξής τους:

κάνω __ παρέα κάποιον (περίφραση χωρίς άρθρο)

μου κάνει νόημα να κάνω κάτι («να» συμπλήρωμα)

*παίρνω θάρρος **από** κάποιον vs παίρνω εκδίκηση **για** κάτι*

-εξαιτίας του τυποποιημένου χαρακτήρα τους:

***δίνουμε εξετάσεις** Φυσική αύριο*

? εξεταζόμαστε στη Φυσική αύριο

Κρίσεις μη φυσικών ομιλητών για λεξικές συνάψεις

- δυνατά (βαριά) φαγητά, δυνατός καφές, λαμπερός (λαμπρός) επιστήμονας, λαμπερό χαμόγελο, ελαφρύς ύπνος, ελαφρύ (λεπτό) άρωμα, ζωηρός (ζωντανός) λαός, ζωηρό παιδί κ.ά.
- *ψηλή (δυνατή) φωτιά, *αδύνατο (ελαφρύ) καφέ, *ρηχή (επιφανειακή) αλλαγή, *αδύνατα (λεπτά) φρύδια, *κλειστά (σκούρα) χρώματα

Αποκλίσεις μη φυσικών ομιλητών σε λεξικές συνάψεις

Είχαν σχέση με την ύπαρξη μιας άλλης ρηματικής σύναψης με το ίδιο ουσιαστικό, η οποία είχε άλλη σημασία:

?...κάνεις κατάθεση στο δικαστήριο; (δίνεις)

?...έχει επίσκεψη στους φίλους του (κάνει)

?...λέει συνεχώς παράπονα (κάνει)

ή σχετίζονταν με τη σημασιολογία των λέξεων:

? να πάρει την προσοχή (να τραβήξει την προσοχή)

? πρόσφερα μια ευχή (έδωσα μια ευχή)

? είδε όνειρα για το μέλλον (έκανε όνειρα)

? σκέφτηκε όνειρα για το μέλλον (έκανε όνειρα)

? κοίταξε μια ματιά (ρίξε μια ματιά)

ή επρόκειτο για μεταφορά από τη Γ1 (αγγλικά) :

?έκανα μια σημαντική απόφαση (πήρα)

?παίρνεις σημειώσεις (κρατάς)

?είστε ησυχία (κάνετε ησυχία)

?έχεις μια ματιά (ρίξε)

Θώμου (2008)

Διαγλωσσικές διαφορές

Ελληνικά		Αγγλικά
δίνω προσοχή	*πληρώνω προσοχή	pay attention
δίνω ένα φιλί		give a kiss
παίρνω μια ανάσα		take a breath
παίρνω απόφαση	*κάνω μια απόφαση	make / take a decision
βάζω τα κλάματα	*δίνω ένα κλάμα	give a cry
βγάζω μια κραυγή	*δίνω μια κραυγή	give a shout
βγάζω λόγο	*κάνω λόγο	make/give a speech
κρατάω την υπόσχεσή μου		keep my promise
αφήνω γένια	*καλλιεργώ γένια	grow a beard
κάνω διάλειμμα	?παίρνω διάλειμμα	take a break
κάνω θόρυβο		make noise
φροντίζω	*παίρνω φροντίδα	take care

Δραστηριότητες εμπέδωσης

Διάλεξε το σωστό ρήμα:

- 1) Μη πάντα αντιρρήσεις σε ό,τι σου λέω!
α. φέρνεις, β. δίνεις, γ. δείχνεις
- 2) Τα παιδιά πρέπει να πάντα σεβασμό στους μεγάλους.
α. φέρνουν, β. δίνουν, γ. δείχνουν
- 3) Από αυτή τη δουλειά καταφέραμε και πολλά χρήματα
α. τραβήξαμε, β. βγάλαμε, γ. δώσαμε
- 4) μια ματιά στο φαγητό, σε παρακαλώ.
α. βάλε, β. ρίξε, γ. άφησε
- 5) Χθες κουβέντα με τον καινούργιο μου γείτονα.
α. δείξαμε, β. δώσαμε, γ. πιάσαμε
- 6) Γιατί δεν παράδειγμα από τον αδελφό σου;
α. παίρνεις, β. βγάζεις, γ. αρπάζεις

Δραστηριότητες εμπέδωσης

Βρες το λάθος και διόρθωσέ το, όπως στο παράδειγμα.

Παράδειγμα:

Πάντα η μητέρα ~~ρίχνει~~ θάρρος στο γιο της, όταν πάει για εξετάσεις.
δίνει

Ο δικηγόρος έδωσε την υπογραφή του κι έφυγε βιαστικός.

Πήρα μια πολύ άσχημη γρίπη και αναγκάστηκα να πάω στο νοσοκομείο.

Όλοι έβαλαν συγχαρητήρια στους καλλιτέχνες. Η παράσταση ήταν υπέροχη.

Σέβομαι τον προϊστάμενό μου. Πάντα του δίνω σεβασμό και εκτίμηση.

Το βιβλίο του πήρε μεγάλη απήχηση στον κόσμο.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

